Lietuvos Nacionalinė M. Mažvydo Biblioteka

MŪSŲ PASTOGĖ

AUSTRALIAN-LITHUANIAN WEEKLY—"OUR HAVEN" AUSTRALIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS SAVAITRAŠTIS

Registered at the G.P.O. Sydney, for transmission by post as a news paper.

PRENUMERATA
Ištisiems metams—£ 3.0.0.
Pusei metų—£ 1.10.0
Vienam mėnesiui—5 šil.
Atskiras nr. — 1/6.
N. Zelandijoje ir Anglijoje kaina ta pati. Kituose kraštuose - 7 dol. metams.

SKELBIMAI
1 colis per vieną skiltį—10/-
Skelbimų kaina vienai teksto eilutei arba jos vietai—1/6.
Nuolatiniams skelbimams teikiama nuolaida.
Už skelbimų turinį neatsakoma.

PRENUMERATA ADRESUOJAMA:
Box 4558, G.P.O.
Sydney, N.S.W.

Redaktorius: Jurgis Kalakauskas
Redakcija: Lot 47 Mazarin St., Herne Bay, N.S.W.

LEIDŽIA: AUSTRALIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS KRAŠTO VALDYBA.

Nr. 17 (315). Šeštieji metai.
SYDNĖJUS, 1955 m. gegužės 3 d.

KUPUOTOJE LIETUVOJE

Marijampolė ir Vilniaus un-tas pavadinti V. Kapsuko vardu

Ryšium su pasižymėjusio bolševikų veikėjo V. Kapsuko-Mickevičiaus, vieno iš LKP organizatorių ir vadovų, 75 m. gimimo sukaktimi, LTSR AT prezidiumas, stengdamasis "įamžinti V. Mickevičiaus-Kapsuko atminimą", š.m. balandžio 9 d. įsakė pakeisti Marijampolės miesto ir rajono vardus, kurie jau vadinami V. Kapsuko-Mickevičiaus miestu ir rajonu. Vinco Kapsuko vardu taip pat pavadintas Vilniaius valstybinis universitetas.

TL ministerių Tarybos ir LKP ck nutarimu jam bus Vilniuje pastatytas paminklas. V. Kapsuko vardu taip pat pavadintas žuvies pramonės ministerijos vidutinis traleris Nr. 103. Sudaryta redakcinė kmoisija jo rinktiniams raštams leisti. Vilniaus miesto vykd. komitetas buvo įpareigotas pritvirtinti Vilniuje "memorialines lentas prie tų namų, kurie susieti su Kapsuko revoliucine politine veikla". Vilniaus un-te iškilmingą susirinkimą gimimo sukakčiai atžymėti atidarė prorektorius prof. Jankauskas. Pranešimą apie jo veiklą padarė ck sekretorius Niunka. TLAT prezidiumo pirm. J. Paleckis padarė apie jį pranešimą per iškilmingą mitingą Marijampolėje. Istorijos Revoliucijos muziejuje buvo atidaryta paroda, turėjusi pavaizduoti Kapsuko gyvenimą. Joje, šalia kitų jo "žygius" vaizduojančių eksponatų, išstatytas tiap pat jo pasirašytas 1918 m. gruodžio 16 d. "Manifestas apie tarybų valdžios įkūrimą Lietuvoje".

Per radijo pranešimus ir kom. spaudoje buvo plačiai nušviesta Kapsuko veikla ir kova už bolševikinės Lietuvos sukūrimą. Kaip žinoma, jis 1917 m. gegužės 8 d. buvo paskirats bolševikiniu sovietinės valdžios komisaru Lietuvos reikalams, atvyko į Vilnių ir 1918 m. gruodžio 8 d. Vilniuje sudarė bolševikinę tariamąją "Laikinąją Lietuvos darbininkų ir valstiečių vyriausybę", kuri rėmėsi tik raudonarmiečių durtuvais.

— Vilniaus radijas š.m. balandžio 13 d. paskelbė, kad šiomis dienomis pradėtas Vilniaus Katedros, kurios pastato projekto autorius yra archit. L. Stuoka-Gucevičius, remontas. "Bus restauruotos pastato išorėje skulptūros, jų detalės, po to bus atlikti tinkavimo ir dažymo darbai, vėliau numatyta restauruoti vidaus skulptūras ir architektūrines detales". Taigi, Vilniaus Katedra — jau tik bolševikinis "architektūros paminklas".

Elta.

Iš "Tiesos" kronikos

★ Šių metų pradžioje Vilniuje įvyko viduriniųjų ir septynerių mokslo metų mokyklų mokytojų respublikinė konferencija. Dalyvavo per 300 mokytojų. Konferencija buvo skirta ateistinei propogandai mokinių tarpe suaktyvinti. Konferencijoje kalbėjo okupacinės valdžios švietimo ministeris S. Pupeikis.

Ateistinė propoganda stiprinama ne tik per pamokas, vakarinius pasikalbėjimus, sieninius laikraščius, bet kai kuriose mokyklose organizuojami spec. pasikalbėjimai ateistinėmis temomis, kuriose verčiami dalyvauti ir mokinių tėvai.

★ Dusetų vidurinioji mokykla pavadinta Kazimiero Būgos vardo viduriniąja mokykla.

★ Klaipėdos dramos teatras pastatė Moljero komediją "Tartiufas". Režisavo A. Kupstas.

★ Vilniaus Meno Muziejuje įvyko dailės paroda. Lietuviai dailininkai, kaip pranešama, silpnai pasirodę. Grafikei Mozuraitei prikišama, kad ji savo oforte "Kauno senamiestis" nepavaizdavo Kauną linksmą. Dailininkė Valentinaitė išbarama, kodėl ji plakate "Į kolchozą" nutapė žmonių veidus nepakankamai "išraiškingus". Skulptoriaus Kėdainio darbe "Kolchozo laukuose", esą, neatidengta naujo tarybinio žmogaus bruožai.

Bendras sovietinių kritikų priekaištas lietuviams dailininkams yra tai, kad jis nenagrinėja savo herojų (sic!), jų buities, jų augimo darbo procese.

★ Didžiausį pelną okupuotoj Lietuvoj duoda spirito varyklos. Jų tinklas dabar yra praplėstas. Spiritas spaudžiamas daugiausia iš bulvių, melaso ir labai mažai iš grūdų.

Vienam gamybos sezonui spirito varyklos sunaudoja vidutiniškai 2000 — 3000 tonų bulvių.

★ Mašinų Traktorių stočių, kaip matyti iš "Tiesoj" paskelbtos atliktų remontų lentelės, Lietuvoje dabar yra per 130.

★ Medikas Andrulionis skundžiasi "Tiesoj", kad Kaune negalima gauti paprasčiausių medikui reikalingų įrankių: jis visame Kaune negavęs pirkti pinceto ir lanceto.

★ Gižų kulokio korespondentai Griškevičius ir Pažėra "Tiesoje" pasakoja karvių melžėjų vargus: merginos turinčios kasdien po kelis kartus sukarti po penketa kilometrų eidamos karvių melžti, todėl nelieką laiko rūpintis pašarais. Karvės nusimaitinusios ir pieno "išspaudžiama" po 1,5 - 3 litrus iš "kulokinių juodmargių".

Toki pasivaikščiojimai esą todėl, kad kulokis vis dar nepastato bendrų tvartų.

PERKELIA MOLDAVUS

Prancūzų telegramų agentūra AFP perdavė "Sovietskaja Moldavija" paskelbtą žinią, kad atitinkamos sovietinės įstaigos yra nusprendusios perkeldinti Moldavijos respublikos gyventojus iš Rumunijos pasienio į Astrachanę, Rostovą ir Kazachstaną. Kas iš numatytųjų perkeldinti piliečių pats laisvai važiuos, tam bus apmokama kelionė, skiriama piniginė premija ir taikomi tam tikri mokestiniai palengvinimai su kreditu statybai.

● D. Britanijos parlamente buvo pateiktas pasiūlymas, rekomenduojąs darbininkų dalyvavimą įmonių valdyme ir pensijų organizavime. Pasiūlymą abi parlamento partijos priėmė, įpareigodamos vyriausybę išstudijuoti klausimą ir pašalinti kliūtis jam vykdyti.

KADA SUSITIKS 4 DIDIEJI?

Prancūzijos užsienių reikalų ministerijos kalbėtojas reiškia nuomonę, kad 4 Didžiųjų — JAV, D. Britanijos, Prancūzijos ir Sov. Sąjungos — vyriausybių galvų konferenciją numatoma įvyks birželio arba liepos mėn.

Prieš šią konferenciją gegužės 8 d. įvykstanti JAV, D. Britanijos ir Prancūzijos užsienių reikalų ministerių konferencija Paryžiuje, kur bus aptarti pagrindiniai klausimai ir nustatyta, kokios politikos laikysis Vakarai 4 Didžiųjų konferencijoje.

D. Britanijos užsienių reikalų min. Harold Mcmillan parlamente pareiškė, kad jis tikįs, jog trijų Vakarų valstybių užsienių reikalų min. pasitarimai Paryžiuje ves prie konferencijos su Sov. Sąjunga. Jis nurodė, kad D. Britanija mielai dalyvaus 4 Didžiųjų konferencijoje, nežiūrint į tai, ar joje dalyvaus vyriausybių galvos ar tik užsienių reikalų ministeriai. Tačiau jokiu atveju 4 Didžiųjų konferencija neįvyksianti prieš galutinai įgyvendinant Paryžiaus Sutartį, pagal kurią apginkluojama Vak. Vokietija.

JAV užsienių reikalų ministerija dėl 4 Didžiųjų konferencijos laikosi gana rezervuotai ir tokios konferencijos laiką ir galimybes komentuoja labai atsargiai. Pabrėžiama, kad konferencija tegalės įvykti tik po to, kai bus įgyvendinta Paryžiaus sutartis ir užbaigta 10 metų trukusi Austrijos okupacija.

Japonijos politikos pagrindai

Japonijos užsienių reikalų min. Shigemitsu, atidarant naujo parlamento sesiją, pareiškė, kad pasaulio nesutarimai artimiausioj ateity pasieksią dar didesnės įtampos ir naujo karo pavojus dar padidėsiąs. Šitam teigimui paremti jis nurodė į Vakr. Vokietijos apsiginklavimą ir Sov. Sąjungos naują kursą vidaus politikoj, kur nustumiama lengvoji pramonė ir žemės ūkio kėlimo planai, atiduodant pirmenybę sunkiajai pramonei. Tai, esą, aiškiausi ženklai, kad pasaulis, pasidalinęs į du blokus, jėgą sato prieš jėgą.

Japonijos min. pirm. Hatoyama atidarant parlamentą pasakė, kad Japonija norinti atstatyti diplomatinius ryšius su komunistiniais kraštais, bet tai nereiškia, kad Japonija atidarys duris komunizmui. Čia jis pažymėjo, kad Japonijos politikos pagrindas yra — geri santykiai su Vakarais, ypač su Amerika.

● Iš Vienos pranešama, kad Čekoslovakijos min. pirm. Siroky yra pašalintas iš Slovakijos kom. partijos c. komiteto, bet dar paliktas min. pirmininku.

● Gerai informuoti šaltiniai nurodo, kad Kom. Kinija per vieną naktį galinti savo karo oro laivyną padvigubinti ar net patrigubinti, kadangi Kom Kinijos bazės yra atviros Sov. Sąjungos karo lėktuvams.

● Iš Belgrado pranešama, kad Jugoslavijos parlamentas priėmė Sov. Sąjungos Augščiausios Tarybos kvietimą psiųsti Jugoslavijos parlamento narių delegaciją į Sovietų Sąjungą, gi Maskva pasiųs delegaciją į Jugoslaviją.

RAUDONOJI SĖKLA

Afro-Asian konferencija pasibaigė. 29 tautų atstovai išsiskirstė, daugelis jų nenujausdami, ar gal ir prisipažinti nenorėdami, kaip rašo neutralūs stebėtojai, kad šituose Azijos-Afrikos tautų delegatų pokalbiuose gudriai buvo pasėta tolimesnės komunistinės ekspansijos sėkla, kurios vaisius Rytų pasaulis pajus, nors gal ir netaip greitai.

Šioje konferencijoje vakariečiai susidarė aiškią nuomonę, kad, nežiūrint karštų kalbų ir rezoliucijų, daranti nutarimus stigę logikos ir prieštaravimai buvę tiesiog fantastiški.

Nurodoma, kad konferencijos atmosfera labai tikusi Kom. Kinijos imperializmui ir jos politikai, kuri tiesiog atstovavusi Sov. Sąjungą.

Delegatai baimės persunktais balsais kalbėjo apie laikus, kada jų kraštai kovojo dėl nepriklausomybės. Jų parinkti žodžiai betgi buvo toli nuo šiandieninių realių faktų ir įvykių. Tipinga kalba gali būti Lebanono atstovo, kuris pasakė: "Kiekvienas kraštas privalo būti laisvas, nežiūrint kaip mažas jis būtų; nepriklausomas savo teritorijoj; nepriklausomas nutarti savo politiką be spaudimo ar įsikišimo kitos, galingesnės valstybės".

Jo kalbai visi plojo ir, atrodė, visi užmiršo, net čia pat esą Indijos delegatai, kad Indija vis kietai atmeta Kašmiro reikalavimus savarankiškai savo reikalus tvarkyti, kad Indonezija neduoda nepriklausomybės Pietų Moluccams, kad Kom. Kinijos mažumos negali net svajoti apie savo nepriklausomų respublikų sukūrimą.

Tiesa, konferencijoje buvo labai griežtai pasisakyta prieš komunistinį pavergimą ir imperializmą. Tai gal ir yra vienintėlis šviesus pragiedrulys, nes tai buvo dar kartą pademonstruota, kad Azijos-Afrikos tautos pripažįsta komunistinės ekspansijos grėsmę ir bijosi naujo pavergimo. Manoma, kad tai privertė Kom. Kinijos min. pirmininką prabilti taikiu ir visus nuglostančiu balsu, kad baimę išsklaidžius. Bet, kaip pastebi politiniai komentatoriai, šitai įgalinę Kom. Kiniją kitu keliu savo tikslų siekti: koegzistencijos, vieningumo, taikos ir susipratimo priedangoje raudonosios ekspansijos sėkla suradusi daug geresnę dirvą.

Bandoeng konferencijoje Indonezija iškėlė reikalavimą kad Olandija pasitrauktų iš Gvinėjos ir ši teritorija būtų įjungta į Indonezijos respublikos rėmus. Kom. Kinijos min. pirm. Chou En-lai Indonezijos pretenzijas parėmė, nurodydamas, kad "visa Kinijos liaudis tam pritaria". Iš Hagos pranešama, kad Olandijos vyriausybė laikosi tvirtai ankstesnio nusistatymo ir iš Gvinėjos nemano pasitraukti.

Singapuras nori nepriklausomybės

Naujai išrinktosios Singapuro vyriausybės min. pirm. David Saul Marschall pareiškė, kad jis įsipareigojo dėti visas pastangas, kad 4 metų laikotarpyje, baigiantis šio parlamento kadencijai, Singapuras būtų paskelbtas nepriklausoma valstybe. Jis užtikrino, kad Singapuro ateities politika bus grindžiama kuo glaudžiausių ir draugiškų ryšių palaikymu su D. Britanija.

● Iš New Yorko pranešama, kad pereitais metais amerikiečiai suvartojo 51.100 milionų galionų benzino. Tai 1.600 milionų galionų daugiau kaip ankstesniais metais. Šis kiekis benzino suvartotas automobiliams, lėktuvams, traktoriams ir kitokiems benzinu varomiems motorams.

58 milionai automobilių autobusų ir sunkvežimių suvartoja 88% viso kiekio.

Kovos Saigone

Pietiniame Vietname pilietinio karo grėsmės debesys pradėję kauptis prieš keleta savaičių prakiuro bombų ir kulkų lietumi. Tai įvyko pereitos savaitės gale.

Prancūzų spaudos agentūra iš Saigono praneša, kad Pietų Vietnamo sostinėje (Saigone) 3-jų dienų kautynėse žuvo 500, sužeista 2000 ir 10.000 liko be pastogės.

Vyriausybės kariuomenė ir religinių sektų kariai panaudojo visų rūšių ginklus. Bin Xuyen sektos daliniai, ginkluoti patrankomis ir lengvesniais ginklais, remiami Hao Hoa sektos, kurios armija yra prie Saigono, sostinės gatvių kautynėse atkakliai kovojo prieš vyriausybės batalionus, kurie sukilėlius, esą, išmušę iš miesto. Gaisrai mieste sunaikino ištisus kvartalus. Daug gyventojų, paskubomis pačiupę turto likučius, pasitraukė į europiečių rajonus, kur budi prancūzų daliniai.

Pilietinis karas Pietų Vietname prasidėjo 3 religinėms sektoms pareikalavus atsistatydinti dabartinį ministerį pirm. Ngo Dinh Diem. Šis reikalavimo nepakluasė. Diem palaiko JAV, pet prieš jį nusistatę prancūzai. Dabartinis ministeris pirmininkas nepaklausė Pietų Vietnamo karaliaus, kuris keleri metai gyvena Prancūzijoje, ir valdžios niekam neperdavė. Susidariusi karininkų "Revoliucinė Taryba" paskelbė, kad karalius nušalintas ir gyventojai balsavimo keliu turėsią pasisakyti kokios valdymosi formos nori — respublikos ar monarchijos.

Naujausios žinios rodo, kad vyriausybė yra padėties šeimininkas.

JAV sutinka tartis dėl Formozos

Prezidentas Eisenhoweris spaudos konferencijoje balandžio 27 d. pareiškė, kad "JAV sutinka kalbėtis su Kom. Kinija dėl kiekvieno dalyko, jeigu tai gali sumažinti pasaulio įtampą". Tik vieną sąlygą JAV prezidentas šitokiems pasikalbėjimams stato: juose neturi būti tiesiogiai paliesti Nac. Kinijos vidaus reikalai. Tokiais atvėjais pasitarimuose turės dalyvauti ir Nac. Kinija. Tačiau derybose dėl paliaubų Formozos erdvėje, prezidentas mano, Nac. Kinijos dalyvavimas nesąs būtinas.

DR. EVATT PAREIŠKIMAI PARLAMENTE

Pradėjus debatus dėl min. pirmininko Menzies pasakytos kalbos Australijos federaliniame parlamente, opozicijos vadas dr. Evatas pareiškė, kad darbo partija nepritarianti Australijos karinių dalinių siuntimui į Malajus, nes tai pabloginsią santykius su Malajais ir kitomis Azijos tautomis. Toliau jis nurodė, kad visi ginčai turi būti sprendžiami konferencijose taikiu keliu.

Apie atominius ir vandenilio ginklus dr. Evattas kalbėdamas nurodė, kad apie juos, kaip apie priemonę taikai išsaugoti, kalba žmonės neturį atsakomybės jausmo.

Užsienių reikalų ministeris R. G. Casey nurodė, kad D. Britanija yra pasirengusi Malajams suteikti nepriklausomybę ir šitai žino Malajų atsakingi vadovaujantys asmenys. Šiandien, kada tiesioginė grėsmė kybo virš šio krašto, reikalinga suteikti jam paramą, kad jis neatsidurtų komunistinėse replėse. Dr. Evatto kalbą užsienių reikalų ministeris pavadino nerealia.

Anti-komunistinės darbo partijos vadas R. Joshua pareiškė, kad jo partija pritarianti vyriausybės politikai. Jis nurodė, kad Sov. Sąjungos ir Kom. Kinijos politika visados buvusi agresyvi ir šie kraštai negerbią su Jungtinių Tautų Chartos, todėl Australijos vyriausybė, žiūrėdama savo krašto gyvybinių reikalų, yra pasirinkusi teisingą kelią.

— 0 —

● Komitetas kovai prieš Sovietų vykdomus žmonių grobimus, sykiu su Tarptautine Žmogaus Teisių Lyga, įteiktoje Jungtinėms Tautoms deklaracijoj reikalauja, kad būtų imtasi efektingų priemonių prieš Sovietų vykdomus žmonių grobimus. Nurodoma eilė faktų, kada antikomunistinėms tremtinių organizacijoms vadovaują asmenys iš Vakarų Vokietijos buvo pagrobti ir perduoti MVD Rytų Vokietijoje.

● Buv. Amerikos prezidentas Trumanas pareiškė, kad šiuo metu padėtis pasaulyje yra žymiai kritiškesnė negu kada nors yra buvusi prieš abu Pasaulinius karus. Jis mano, kad jeigu nebūtų buvę Jungtinių Tautų Organizacijos, tai III Pasaulinis karas būtų jau prasidėjęs. Trumanas įžiūri didelį pavojų Jungtinėms Tautoms.

PASITARIMAI VIENOJE

Sov. Sąjunga sutiko dalyvauti JAV, D. Britanijos ir Prancūzijos ambasadorių pasitarime dėl Austrijos taikos sutarties pasirašymo. Pasitarimai prasidėjo gegužės 2 d. Vienoje. Čia aptariamos šios sutarties pasirašymo datelės. Pasitarime dalyvauja ir Austrijos vyriausybės atstovas.

● Nobelio premijos lauretas prof. Herman J. Muller, savo kalboje Amerikos Nacionalinės Mokslų Akademijos susirinkime pareiškė, kad vandenilio ir atomo bombų bandymai gali turėti sunkių padarinių tūkstančiams būsimų kartų amerikiečiams. Jis teigia, kad tokių bandymų rezultate vykstanti radijacija nešvenglamai paveiksianti daugelio žmonių fizinę struktūrą.

MOTINĄ PAGERBIANT

Gyvendami laisvoje Tėvynėje, kiekvieną pavasarį su paukščių čiulbėjimu, palaima ir džiaugsmu dvelkiančiais laukais, pirmųjų lauko gėlių puokšte pasveikindavome ir pagerbdavome savo motinas.

Šiuo laiku daugelio motinos yra palikusios ten toli, atskirtos nuo mūsų, žiauriam vargo ir kančių likime, slėpdamos giliai širdyje tylią ir didelę meilę savo sūnui ar dukrai, kurių likimas jai nėra žinomas. Todėl šiandien daugumas iš mūsų negalime savo motinas aplankyti, jas suraminti, paguosti, arba jei jos ir mirę, mes jų nei kapo nežinome. Šioje, visos mūsų tautos kovoje už egzistenciją, visuomet iškyla taip mielas, raukšlėmis nuo rūpesčių išvagotas mūsų motinos veidas. Kuris, rodos, pamiršęs savo skausmą ir vargus, su begaline meile akyse sako mums: "Sūnau, dukra, — nesuklupk. Išlikite garbingi sau ir Tėvynei, žiaurioje gyvenimo kovoje. Aš meldžiuosi už jus ir siunčiu savo palaiminimą".

Tik motina geriausiai gali mus suprasti, tik motinai mes galime pasisakyti slapčiausius savo širdies troškimus, nelaimes ir tik motina gali viską, viską atleisti, nes motinos meilė savo vaikams yra nekintama ir nedaloma.

Motinos širdis

Rytų legenda taip kalba:

Vienas jaunuolis, nepaprastai mylėjo savo išsirinktą mergaitę — paprašė jos rankos. Bet išdidi ir žiauri mergaitė jam atsakė, kad už jo tekėsianti tik tada, kai jis savo meilę jai įrodydamas, atneš savo motinos širdį. Ir štai, silpnabūdis jaunuolis, nieko pasaulyje daugiau nematydamas ir nejausdamas tik savo meilę anai mergaitei, skubiai pareina į namus, nužudo motiną paima jos širdį ir skuba atgal. Bet Dievas jį, už šį didžiausią nusikaltimą pasaulyje, greitai baudžia. Beskubėdamas jis suklumpa ir mirtinai susižeidžia galvą į akmenį. Ir stebūklas! Motinos širdis sudreba jo rankoje ir viską atleidžiančiu, maloniu balsu jo klausia:

— Sūneli, ar tu labai kenti?

Gyvendami savo Tėvynėje, dažnas kritikuodavo savo kraštą, negerą tvarką, vis sakydami, kad kitur yra geriau. Taip pat daugelis pasakydavome karčių žodžių ir savo motinai, kad ji yra pasenus, atsilikus ir nesuprantanti šių dienų gyvenimo reikalavimų, ar pan.

Paskutiniu laiku mes jau esame matę įvairių pasaulio kraštų, svetimų žmonių, jų papročių ir visokių pasaulio santvarkų. Bet dėja, kur mes negyventume, jautėme ir jaučiame pažeminimą, nelygybę ir išnaudojimą. Dabar mes galime drąsiai sakyti, kad niekas negali mums pakeisti Tėvynės, mūsų motinos meilės ir gimtųjų namų šilmos, kurių tik dabar taip ilgimės, juos idealizuojame, kada to netekome.

Ir nelaimingiausias yra tas žmogus, kuris nebegali prisiminti savo motinos ir Tėvynės, nes šie du vardai yra neatskiriami.

Sūnaus meilė savo motinai

Vieno laivo, kuris turėjo griežtą, bet teisingą kapitoną, dienoraštyje yra taip parašyta: tarp jūreivių buvo vienas labai darbštus ir drausmingas jaunas vyras, kurį dažnai kapitonas statydavo pavyzdžiu kitiems. Vieną dieną, laivui plaukiant pilnu greičiu atviroje jūroje, nuo laivo denio nukrito šio jūrininko švarkas. Jūrininkas, nieko nelaukęs, šoko į jūrą jo gelbėti. Apie įvykį pranešus kapitonui, laivas buvo sustabdytas ir jūrininkas išgelbėtas. Tuojau pat jis buvo pristatytas kapitonui, kuris jo rūščiai paklausė:

— Iki šio laiko nemaniau, kad tu gali taip pasielgti, gerai žinodamas, kad nuo laivo pasišalinti griežtai draudžiama ir tai dar dėl menkaverčio švarko. Tu žinai, kad tavęs laukia griežta bausmė?

— Taip, kapitone, aš žinau! Bet aš gelbėjau ne švarką, bet buvusį tame švarke savo mirusios motinos paveikslą, kurio aš negalėjau prarasti, kaip lygiai ir savo motinos prisiminimo. Atsakė jūrininkas.

Kapitonas jam bausmę dovanojo.

Tik gerbdamas savo motiną būsi ir pats garbingas. Motinai, kuri mus pagimdė, išauklėjo ir savo meile, globa ir rūpesčiu lydi mūsų gyvenimą, senatvėje priklauso jos vaikų besąlyginė globa ir pagarba. Ji privalo būti autoritetu savo vaikams, iki savo gyvenimą baigus užmerks akis, palikdama savo šviesų atsiminimą. Nepalūžti, nesuklupti, bet garbingai ir drąsiai privalome žengti tiesiu gyvenimo keliu, kada savo gyvenimo saulėleidžio sulaukę galėtume tarti:

— Motina mano! Neveltui mane auklėjai ir mokei, aš garbingai perėjau gyvenimą ir tegul palaiminta būna tavo atmintis.

Bet kalbėdami apie motiną, privalome kartu prisiminti ir motinos pareigas, ypač dabartiniu laiku, šioje likminėje kovoje už būvį.

Motina yra tautos ir valstybės gyvybės šaltinis. Tą sakydami mes turime prisiminti, kad šiuo laiku mūsų tauta yra dar nebuvusioje jos istorijoje nelaimėje.

Tremties motinos ir ateities motinos! Tėvynė ir tauta su viltimi žiūri į jus ir apeliuoja į jūsų sąžinę. Mes su pasibaisėjimu, dar Nepriklausomos Lietuvos laikais, skaitėme apie Prancūziją, kurioje yra daugiau mirimų kaip gimimų. Lietuve motina, Tau tenka didžiausia atsakomybė: stovėti tautos gyvynbingumo ir jos patrijotiškumo sargyboje.

Mes lenkiame galvas prieš likusias Tėvynėje motinas ir jų kančias. Dieve, stiprink jas ir lengvink jų likimą. Kada jų akyvaizdoje dar likę sūnūs kaip didvyriai krinta, gindami savo teisę gyventi toje žemėje, kurioje gimė, savo motinos žemėje. Tos mūsų motinos prilygsta anai legendarinei senosios Romos imperijos motinai, kuri, kada Hanibalas su Kartagenos pulkais veržėsi sunaikinti Romą, motina išleisdama sūnų į žūtbūtinę kovą pasakė:

"Eik sūnau ir grįžk nugalėtoju. Aš noriu tave matyti su laurų vainiku, arba ant skydo — kovos lauke". Tai yra, garbingai kritusį kovoje už tėvynės laisvę ir garbę. Romėnai kovą laimėjo.

Dieve,, laimink mūsų tautą ir mūsų motinas. Tegul jų meilė praskaidrina mus ir mūsų gyvenimo kelius, kad laisvės aušrai Tėvynėje sušvitus, mes iš visų kraštų grįžtume prie gimtų namų židinio.

Baigsime poeto B. Brazdžionio žodžiais:

"Motina!
Tavo gyslom teka mano kraujas,
Tavo skausmas ir mana širdies žaizda.
Mano gyslom teka gyvas tavo kraujas,
Tavo džiaugsmas ir mana širdies daina..."

J. A. SKIRKA

MOTINOS KAPAS

Tėvynės laukuose prie liūdinčio rūpintojėlio yra sumintas kelias. Ir niekur nerandu takelio, kuris vestų į šitą kelią. Tasyk žydėjo rožės, ir lenkė galvutes daržely pinavijos, bet nei vienos nerandu padėti Tau, Motute. Šiandien aš vėl turiu mėlynų neužmirštuolių ir širdy vėl nešu žalią apžėlusį kapelį, į apleistą ir sumintą kelią. Juk nėra ten nei kryžiaus, nei balto suolelio, niekas nesustoja, niekas neatsidūsta ir net nesukalba maldos. Puošnūs kryžiai į dangų išdidžiai kils, ir paukščiai tartum auksiniai ten čiulbės. A Tu, našlaitėle, žiūri akim juodom, Tau šviesos ir žvakės šykštės. Tu žiūrėsi, kaip dukros vainikus pins ir žodžius sidabru rašys. Tu žiūrėsi ir nieko nesulauksi, bet vėjas, sustojęs ant Tavo kapo pailsėti ir Tau gėlytę gal iš kur atplėšęs atneš. Ir kada pasibaigs procesijos ir gedulingos giesmės, Tu džiaugsies, kad galėsi vėl nakties mėnulio šviesoje miegoti.

Grįšiu pavargus į Tėvynės laukus aš, Tavo dukra, ir atsilsėsiu prie pasvirusio rūpintojėlio, ir eis greta kelias, jieškosiu, kur Tu Motute, kur Tavo kapas, bet rasiu ne kryžių ten, o tik apleistų lauko gėlių krūmą...

Z. Rajauskaitė

DIDYSIS MOKSLININKAS

Prieš keleta dienų fizikos ir matematikos pasaulis neteko įžymiausio savo atstovo, 76 metų sulaukusio Alberto Einšteino. Sukrėtęs nuo Newtono laikų viena kryptimi įsibėgėjusią fiziką, Einšteinas atvėrė naujus samprotavimus apie visatos struktūrą, tuomi susilaukdamas, dar savo gyvenimo metu visuotinio pripažinimo ir garbės.

Albertas Einšteinas gimė 1879 metais Ulmo mieste, Vokietijos žydų šeimoje. Nors jau Zueriche politechnikos mokykloje parodė ypatingą polinkį matematikai, mokyklą baigęs susilaukė stebėtinų kliudymų iš valdžios įstaigų pusės. Einšteinas norėjo gauti mokytojo vietą; ramus ir nekliudomas atsidėjimas mokslui buvo charakteringas jo bruožas nuo pat pirmųjų mokyklos dienų. Valdžios įstaigos visgi buvo nepalankios jo žydiškaikilmei ir taip Einšteinas turėjo tenkintis tarnautojo vieta Berno (Šveicarijoje) patentų biure. Nors ir užimdamas paprastą vietą, Einšteinas neišleido iš akių įvykių mokslo pasaulyje ir, dar dirbdamas toje pačioje įstaigoje, 1905 metais paskelbė taip vadinamą specialiąją reliatyvumo teoriją, kuri, su vėlesniais praplėtimais, neatšaukiamai iškėlė jo vardą mokslininkų tarpe. 1909 metais jis buvo pakviestas teoretinės fizikos profesoriumi į Zuericho universitetą, o 1914 metais — profesoriumi į Kaizerio Wilhelmo Fizikos Institutą Berlyne. Vėlesnis nacių iškilimas ir rasinė nepykanta privertė Einšteiną iškeliauti į užsienį. Sustojo jis tada Princetono universittete JAV-ėse, kurio dėstytoju ir paliko iki gyvenimo pabaigos. 1921 metais jam buvo suteikta Nobelio premija už pasižymėjimą fizikoje.

Einšteino reliatyvumo teoriją paneigė absoliučią erdvę ir laiką (kurie buvo Newtono prielaidos) ir pabrėžė, jog betkoks greičio matavimas erdvėje yra reliatyvus. Ankstyvesnieji mokslininkai buvo įsitikinę, jog visita yra išsidėsčiusi eteryje, kuris suteikia nejudomus taškus atstumų ir greičių matavimui. Bet eteris visą laiką buvo tik hipotezė. Du mokslininkai, Michelson ir Morley buvo nutarę ištirti šio eterio savybes ir ypač išmatuoti greitį, kuriuo per jį skrieja žemė. Šiam bandymui ir pakartotiems eksperimentams nepavykus, imta iš viso abejoti eterio buvimu. Tada Einšteinas, iš matematinių apskaičiavimų pusės, pasiūlė savo teoriją, jog nejudomų taškų iš viso nesą, tad greičiai ir atstumai esą tik reliatyvūs. Iš čia ir gavos reliatyvumo teorijos vardas.

Eilė eksperimentų šią teoriją vis svariau pātvirtino ir vienas po kito prie jos buvo taikomi ankstyvesni fizikos dėsniai. Buvo rasta, kad ji neprieštarauja Maxwellio elektromagnetizmo teorijai, bet šiek tiek prasilenkia su Newtono mechanika. Praktišku atžvilgiu, tačiau, mechanika pasiliko tokia, kaip Newtonas buvo ją apibrėžęs, nors šių dviejų sistemų rėmai ir skyrėsi kaip du poliai.

Kita reliatyvumo teorijos išvada buvo sujungimas į vieną dėsnį masės ir energijos nežūstamumo dėsnių. Pagal šį atradimą, masė gali būti paversta į energiją, energija į masę, ir ši transformacija nepražudo nei masės nei energijos. Šis dėsnis buvo teoretiniu pagrindu vėlesniems atominės energijos atpalaidavimo tyrinėjimams, privedusiems prie atominės bombos sukonstruktavimo.

Astronomijoje reliatyvumo teorija taip pat įnešė naujų sąvokų. 1915 metais paskelbtoji taip vadinama bendroji reliatyvumo teori-

(Nukelta į 3 psl.)

P. STELINGIS

O MOTINA!

O motina, dėl mano laimės tu į ugnį puolanti plaštakė,
Ir dieną ir tamsioj nakty manoj širdy gyva.
Tau sidabriniam rytmetį kaip žydinti alyvų kekė,
Ir vakaro tyloj manoji tremtinio malda.

O Motina! Palikus saugoti šventosios žemės saujos,
Mažyčio žiburio gimtajam židiny.
Tu amžinai gyva manam lašely kraujo,
Tu amžinai gyva mažytėje širdy.

O Motina! Skausmingų sūkurių verpetuos,
Atvėrus laimėn sklidinas duris.
Tavam raukšlėtam veide pati Tėvynė šneka,
Tavam pilkam varde — sustingusi širdis.

O Motina! O Motina! Ant didžio vargo tako,
Tu židinio brangiausiojo negęstanti liepsna.
Tau sidabriniam rytmety, kaip žydinti alyvų kekė,
Ir vakaro tyloj manoji tremtinio malda...

Felix Timmermans

* KAIMIETIŠKOJI PSALMĖ *

VERTĖ VINCAS KAZOKAS

(Ištrauka iš to paties vardo romano)

12

Ir visi šitokie rūpesčiai sunkiu akmeniu gula tau ant širdies, tuo tarpu laukai tave šaukia irneatlyžtamai tave laiko su kūnu ir siela įkinkytą į kasdieninį jungą. O kartais taip būtų gera atsisėsti ant savo visų vargų ir sunkumų ir viską ramiai pergalvoti. Ir tada norėtųsi savo vargą kibirais išsamstyti, lyg didžiulę vandens statinę. Bet nėra tam laiko. Taip viskas ir palieka teliuškuotis galvoje. Žmogus turi rūpintis trąša, gyvuliais, turi arti, sėti pjauti, viską atlikti laiku, kad nė viena valanda veltui neprabėgtų. Dirva turi būti visados šviežia ir naši, nes juk ir dvaro panelė nekantrauja savo grašio. Ak, tie laukai, kadaise teikę man tiek daug džiaugsmo, o dabar tapę vien tik našta. Žmogus dirbi dantis sukandęs iš apmaudo su nuojauta, kad ateity bus dar sunkiau.

— Ne, gyvenimas ne juokas, — žengdamas per slenkstį prabilo klebonas ir užsiminė, kad Frizina, nusigręžusi nuo mūsų Alfonso, išteka už vertelgos, prekiaujančio smėliu. Jie vakar buvę pas jį su užsakymais.

— Valdykis, Šakny, valdykis, brolau, — nes aš pašokau, kaip įgeltas. — Juk tu nesi įpareigotas globoti vaiką. Įstatymas neklausia, kas yra tėvas, bet motinai įsako rūpintis vaiku.

— Gerai! Rytoj ji gaus vaiką atgal, arba aš nebūsiu Šaknys!

Bet vos klebonas užtrenkė paskui save duris, namuose vėl prasidėjo alasas. Fina pravirko, įbedusi nosį į priejuostę. Atsistojusi ji siekė mano rankos, bet aš pasitraukiau. Tokie dalykai mums ūkininkams neįprasti.

— Šakny, Šakny, palik ją čia, palik ją pas mus, — kukčiojo ji, — jeigu pati motina neatsišaukia. Juk tai mūsų Alfonso vaikas. Toks panašumas! Palik ją čia, palik, Šakny! Tu tik prieik prie jos lovelės, pasižiūrėk, kaip ji miega, varguolėlė. Gal sapnuoja, kad ant tavo kelių sėdėdama ji į Ameriką važiuoja pas dėdę Ferdinandą. Ir Dievas žino, kaip jai bus ten pas motiną, kai tasai smėlio vertelga toks girtuoklis ir žiaurus...

— Aš jai vaiką grąžinsiu, būtinai grąžinsiu! — surikau. — Ir daugiau man nė žodžio, kitaip aš išeisiu trims dienoms į karčiamą.

Bet naktį aš negalėjau net sudėti bluosto. Visą laiką man pynėsi vaizdai, kaip tuo vaiku nusikratysiu. Aš ją paimsiu už rankytės ir sakysiu: "Eikš, Elzyt, eikš, mes eisim pyragėlių pirkti", ir tada atvėręs jos motinos namų duris skubiai ją vidun įstumsiu. Aš vaizdavausi save dar tebestovintį už durų ir tebesiklausantį. "Seneli, seneli!" ji verkdama šauks. O gal iš viso ji neverks... Bet aš pats tada pravirksiu, manydamas, kad aš jai visai nerūpėjau, ir ji mane permažai mylėjo.... Ir taip ištisą naktį kamavausi su savo vaidiniais. Mano visas kūnas mirko prakaite, ir aš tada pašokau balsu surikdamas, lyg būtų pilna trioba žmonių: "Jeigu kas išdrįs ištiesti ranką ir man kūdikį atimti, tam aš nusuksiu sprandą!"

Ir tada Fina po daugelio metų vėl mane karštai pabučiavo.

Elzytę pasilaikėme. Kitą dieną mes iš tikrųjų išėjome nusipirkti pyragaičių. Apie tai mes parašėme Alfonsui, bet atsakymo nesulaukėme. Vienas vyrukas iš gretimo kaimo, kuris taip pat tarnavo su Alfonsu viename daliny, buvo sugrįžęs atostogų ir užsukęs pas mus papasakojo, kad Alfonsas gavęs tris savaites šaltosios. Jis gerokai apsiskaldęs su nauju tos šokėjos mylimuoju. Jai Alfonsas jau buvo nusibodęs, ir, padedama savo naujo sėbro, ji išmetė pro duris.

Po dviejų mėnesių jo tarnyba baigėsi. Jis parašė, kad mielai norėtų sugrįžti namo, gailisi pridaręs mums nemalonumų, kad gražūs klebono žodžiai jam akis atvėrę, ir jis vėl pasiryžęs būti doras ir klusnus.

— Viešpats mano maldų išklausė, — atsiduso Fina.

— Tikėkimės, — atsakiau. — Dievas yra kantrus, kaip ir popieris.

Kai jis sugrįžo namo, mes jam nepriekaištavom ir nė žodžiu neužsiminėm apie praeitį. Jis nieko nesakė ir pamatęs savo vaiką, tik nusisuko, nusišluostė akis ir išėjo apžiūrėti gyvulių. Ant rytojaus jis jau žingsniavo paskui žagrę.

Jis buvo nekalbus ir beveik neužsiminė apie savo išgyvenimus kariuomenėje, išskyrus tokias nereikšmingas smulkmenas:

— Kartą aš mačiau audrą, kuri rovė iš šaknų medžius.

Arba:

— Sykį man bestovint sargyboje pro mano tarpkojį prabėgo šernas.

Namuose viešpatavo tyla, grėsminga tyla.

Rudenį Pranas vedė savo Irmą ir išsikėlė į Aarschot, kur galvojo verstis šparagų auginimu.

Vieną žiemos sekmadienį, kai po sumos su pažįstamais stovėdamas šventoriuje rūkiau savo pypkę, Franelis ir sako:

— Tavo Alfonsas vėl su ta juoduke, Šakny.

Paprastai po pamaldų aš dar išgerdavau penketą stiklų alaus, bet šį kartą šoviau namo, kaip kulka.

Alfonsas sėdėjo nosį įbedęs į laikraštį. Aš uždėjau jam ranką ant peties:

— Ar tiesa, kad tu vėl susinešei su Frizina?

— O kas tau rūpi?

— Man kaip tas labai apeina.

— Rūpinkis patsai savimi.

Čiaukšt!

Gaila, smūgis kliuvo Finai, nes ji spėjo įšokti mūsų tarpan. Aš jo vos neužmušiau, ir lupau, ir lupau nesusivaldydamas ne vien tik už jo akiplėšišką elgesį, bet daugiau dėl to, kad per jo kaltę kliuvo Finai. Skubiai buvo pašauktas klebonas. Jam pasirodžius, aš, aišku, lioviausi.

— Šakny, mielas Šakny, negi tu nori pasiųsti jį pas Abraomą?

— Gaila, klebone, kad Dievas manęs nesutvėrė Abraomu. Tikriausiai jis vietoj šito Izaoko nebūtų pakišęs ožio ant laužo.

Keletą dienų namuose buvo tylu, kaip kape. Po dviejų savaičių sekmadienio rytą bepusryčiaujant Alfonsas ir sako:

— Aš eisiu su mažyte šiandien į ankstyvąsias pamaldas.

Man pasidarė įtartina vestis vos dviejų metų vaiką į ankstyvąsias ir dar tokiame šaltyje. Kai jis nubrido per sniegą, aš atsisukęs pasakiau Finai:

— Mayt, jis ketina vėl tapti geru krikščioniu.

Pietums jis neparėjo namo. Ir vakare apie devintą valandą jis vis dar nebuvo grįžęs, ir tai dar su dviejų metų vaiku. Fina išėjo teirautis pas kaimynus, o aš perlėkiau karčiamas, galvodamas kur nors jį užtikti nusigėrusį. Bet niekur nesigirdėjo nei Alfonso, nei vaiko. Aš įžengiau į "Būbnininko" restoraną. Viduje pilna žmonių. Man vos pasirodžius visi nutilo. Jis sužiūro įkypiai į mane, ir baimė man sužnybo širdį.

— Ką tai reiškia? Kas iš jūsų žino apie mano Alfonsą?

Jie panarino galvas.

— Kalbėkit gi, po velnių! Gal jis nusiskandinęs? Ir su vaiku?

Tada pastebėjau, kaip jie vienas kitam šyptelėjo ir ėmė šnibždėtis. Staiga atsistojo Franelio sūnus.

— Tokiems nuotykiams dabar vanduo per šaltas, Šakny. Jis išskrido su savo šarka, pasiėmę drauge ir vaiką.

— Ketvirtos valandos traukiniu, — pridūrė Lorėjas.

Vienu šuoliu aš atsidūriau Frizinos namuose. Jos girtas vyras gulėjo išsitiesęs lovoje, kaip koks šluotražis. Jos motina, gyvenimo smūgių užguita moteriškė, atsiliepė gaižiu balsu:

— Jeigu jūs iš pradžios nebūtumėt buvę tokie užsispyrę, šito nebūtų įvykę. Mano dukteriai taip gal bus daug geriau, negu su šituo senu latru...

Slinko dienos ir naktys, kupinos baimės ir nerimo. Kur mūsų Alfonsas? Kur mūsų Alfonsas, kur jis apsivarto, ką veikia? Ir kaip su Elzyte, kuri drauge buvo ir mūsų vaikas? Ar ji neskursta, ar nepasiilgsta mūsų?

Policijoj kiekvienu kartu atsakoma, kad jie stengiasi jį surasti. Pasižiūrėkit tik į Finą — kokia ji prislėgta, surauktais antakiais tiek darbe, tiek ir prie stalo. Ji nekalba apie šį reikalą, bet aiškiai matyt, kad jos širdis tik juo vienu perpildyta. Ji tiesiog liegsta. Sugniaužęs kumščius pagrūmoji žmogus kažkam į tolumas, bet nedrįsti keiktis. Juk tai savas kraujas, kuris dabar dar garsiau šaukia, negu betkada.

Kartais aš noriu numirti, būti palaidotas ir nieko, nieko nežinoti. O ateitis tokia grėsmingai tamsi, ir jauti, kad ji būtinai ateis, nes tai juk tavo paties gyvenimo dalis. Ir kam dar ilgiau begyventi? Juk vistiek esi bejėgis priešintis. Ir ko aš dar laukiau? O gal tai yra dalis mano pareigų, kurias dar turiu atlikti pirmiau, negu aš nukrisiu, kaip prinokusi kriaušė nuo medžio? Gyvenimas prasideda šviesus, kaip straublys, bet tik tam, kad mus gilyn įviliotų, bet jei kartą jau jin patekai, esi pagautas, ir tau nėra kelio atgal. Ir tada patsai prisiimi sau ant pečių dalį tos kančios, kuri slegia visą pasaulį.

(Bus daugiau)

Lietuviai Vorkutoje

E. SPEC. BENDRADARBIO PASIKALBĖJIMAS SU AMERIKIEČIU J. NOBLE.

JŪSŲ BENDRADARBIS TUREJO PROGĄ PASIKALBĖTI SU AMERIKIEČIU JOHN H. NOBLE, NESENIAI GRĮŽUSIU IŠ VORKUTOS PRAGARO, KURIS MALONIAI SUTIKO SKIRTI PAKANKAMAI LAIKO IR ATSAKYTI Į KLAUSIMUS, ARTIMESNIUS MŪSŲ REIKALAMS IR VISAM LIETUVIŠKAJAM SUPRATIMUI.

Tarp ten esančių apie 500.000 įvairių tautybių kalinių yra ir mūsų tautiečių. Noble sakosi negalėtų nusakyti jų tikslesnį skaičių, bet savo stovyklos aplinkoje teigia žinojęs apie 100 lietuvių. Tai daugiausia vidutinio ir vyresnio amžiaus žmonės. Blogiau su pavardėmis — jas sunku prisiminti, bet negalįs užmiršti gretimame barake kun. Širvuko (Širvoko?), stud. Jono Prano Skačkausko, jaunuolio Stepono, moksleivio Dagio. Negalįs prisiminti vieno karininko pavardės, kuris buvo atvežtas Vorkuton už dalyvavimą paritzanų eilėse iki 1952 m. Prieš Noble išvykstant iš stovyklos tas lietuvis partizanas buvo kažkur išvežtas, pranešus, jog jis būsiąs vežamas Maskvon. Gerai prisimena ir du vidutinio amžiaus brolius Machnevičius, kurių vienas, inžinierius, buvo sušaudytas malšinant garsųjį sukilimą. Dar prisimena vieną lietuvį, kurio šeima turėtų būti JAV-se, o ir jis pats metus ar ilgiau gyvenęs šiame krašte ir prieš pat karo pradžią biznio reikalais buvo nuvykęs Lenkijon, iš kurios jau rusai jį išvežę Vorkuton. Noble dar maloniai prisimena ir vieną lietuvį žurnalistą, jauną vyruką, kuris mokėjęs ir angliškai. Nemaža lietuvių buvo iš Klaipėdos krašto. Iš Noble pasakojimų sprendžiant, atrodo, jog veik visi kaliniai Vorkuton patekę jau antrosios rusų okupacijos metu. Kaltinimai? Dažniausiai vienodi: antisovietinė veikla, pataikavimas ir koloboravimas hitlerinės okupacijos metu, "tėvynės išdavimas" ir pan.

Kaip atrodo, tokie latviai ir estai kaliniai buvę kurkas landesni, tad, patyrę, kad kalinių tarpe esama vieno amerikiečio, dažnai bandę jį kalbinti, aiškintis, skųstis. Ir pavardžių bei veidų iš latvių ir estų Noble prisimenąs daug daugiau už lietuvius. Čia reikia priminti ir vieną svarbų momentą, kai tas pats Noble vienai latvei, dabar gyvenančiai Nebraskoje, galėjęs papasakoti apie jos vyrą, su kuriuo jam teko stovykloje gyventi viename barake. Įdomus sutapimas.

Maistas, gyvenimo aplinka ir darbas.

Tos rūšies žinių jau nemaža buvo skelbta, tad ir dabar jos mums netiek įdomios. Nebent prabėgomis; dirbantieji gaudavo po samtį vandeningos kopūstų sriubos, šaukštą kokios košės ir 800 gr. juodos duonos, kuri buvusi tokia vandeninga ir rūgšti, jog tegalima buvo valgyti tik bent kiek padžiūvusias riekės. Iki 1952 m. kaliniai už savo vergišką darbą negaudavo jokio atlyginimo. Tik 1952 m. atliekantieji nustatytąsias darbo normas visu 100% gaudavo atlyginimo iki 100 rublių mėnesiui. Atlyginimas įvairavo pagal darbo rūšį. Bet nesugebantieji ir negalintieji dirbti arba tie, kurių darbo produkcija tesiekdavo 99%, negaudavo nė kapeikos.

Be anglių kasimo, kaliniai dar dirba cemento, plytų, medžio pramonėje ir pan. Oras žiaurus. Vos 2 mėn. esti be sniego, tik rugpjūčio mėn. kokia šiltesnė popietė galima rizikuoti išeiti trumpam laikui be švarko. Ir vis dėlto visų kalinių garbei galima pasakyti, kad daugumas nepalūžo ir neprarado kilniųjų žmogiškumo savybių. Stengiasi padėti vieni kitiems, dalintis vargu. Maisto vagysčių kaip ir nepasitaiko, nors visi jaučia amžiną alkį.

B.

(Bus daugiau)

"ŽIVILĖ" ADELAIDĖS SCENOJE

Pirmą kartą Australijoj buvo pastatyta Antano Škėmos trijų paveikslų dramatinė legenda "Živilė". J Adelaidės bendruomenei patekė Lietuvių Teatro Mylėtojų Grupė

"Žilvilė", kaipo sceninis veikalas, gali būti įvairiai interpretuojamas, aiškinamas, diskutuojamas. Vieniem jis gali patikti; kitiem jis gali iššaukti eilę klausimų, abejonių; tretiems gali ir visai nepatikti. Prieš nieko nepasakys tie, kuriems užtenka vien sceninės akcijos, kurie džiaugiasi dramos teatrų, kaipo tokiu. Daug klausimų iškils tiems, kurie į veikalą žiūrės, kaip į tam tikros idėjos skelbėją. Atmes tą veikalą tie, kurie kovoja už aiškią idėją ir reikalauja pasišventimo kovoje dėl laisvės.

"Živilė" didžiausią klaustuką iššaukia spręsdama gėrio ir pikto pradų kovos eigą. Čia gi piktasis pradas eina laimėtoju. Paskutiniame paveiksle net šventoji giesmė, sklindantį iš tikinčiųjų lūpų, pasitarnauja pikto prado laimėjimui. Gi gerasis pradas, kovojęs dėl žmonių laisvės, tikėjimo — žūsta. Jis žūsta fone triumfuojančio niekšo.

"Živilės" fabula nesudėtinga. Per tris paveikslus — tris skirtingas epochas — eina tie patys tipai ("Živilė, Karijotas' Gluosnis ir Ašautas), tik skirtingose situacijose ir skirtingame laike. O tas laikas prasideda sena legenda, eina per 1863 m. sukilimą Lietuvoje ir baigiasi bolševikų okupacija.

Autorius per tris paveikslus paleidžia tuos pačius didvyrius (Živilę ir Gluosnį) ir nedorėlius (Karijotą ir Ašautą). Visuose trijuose miršta kovotojai dėl laisvės (Živilė ir Gluosnis). Tarp kita ko: trečiame paveiksle režisieriui, mano supratimu, nereikėjo leisti nusišauti Karijotui. Tuo dar daugiau garbės suteikta triumfuojančiai niekšybei. Geresnis moralas ir žmogiškasis psichologinis išgyvenimas būtų pasiektas, parodant niekšybę nepaliktą be didžiosios bausmės (Dostojavskio dvasia). Žinoma, šiuo atvėju režisierius privalėjo nusidėti prieš autorių.

Tikiu, daugelis pasakys, kad A. Škėma bando filozofuoti nihilistinėmis prielaidomis ir sprendimais, jiėško poetinės formos egzistencialistinės filozofijos fone. Žiūrovams tikiu, patiks svajingos ir poetinės vietos, kuriose Svajūnas (jungdamas paveikslus), įvg dvasia, pasirodo scenoje. Gal žiūrovai daug kalbės ir ginčysis, bet duokim vietos aktoriams, kurie šią legendą vaidino.

Živilė — D. Mackialienė. Karijoto duktė. Per visus tris paveikslus ji yra įkūnyta svajotoja apie laisvę. Ji sutinka geriau mirti, negu svetimus atėjūnus matyti. D. Mackialienei šiame vaidmenyje buvo skirta mylėti vieną, neapkęsti kito ir mirti. Autorius nedavė progos Žilvilei nė dėl meilės, nė dėl laisvės kovoti. Tai bene silpniausia A. Škėmos figūra, pristatoma kaip centrinė legendos asmenybė. Nežiūrint į tai, Mackialienė savo vaidmenį atliko gerai. Ypač įspūdingai atrodė kunigaikštytės drabužiuose pirmame paveiksle. Sceniškai įtikinanti buvo trečiame paveiksle. Tik reiktų vengti pozavimo ir kartojimosi savyje.

Karijotas — J. Venslovavičius. Jam teko sunkiausias vaidmuo. Trijuose paveiksluose turėjo sukurti 3 esminiai skirtingus charakterius: seną, gobšų kunigaikštį, karjeristą — garbėtroška bajorą ir geros širdies, sveikai galvojantį batsiuvį girtuoklį. Tenka pasigėrėti J. Venslovavičiaus sugebėjimu suprasti, įsijausti ir išgyventi pasiimtą vaidmenį. Čia jau maža turėti gerą mokyklą — reikia būti vaidmens meisteriu. Tokiu būdamas Venslovavičius savo vaidmenį atliko puikiai.

Gluosnis — J. Neverauskas. Jis šaunus karo vadas, 1863 m. vienas sukilėlių vadų ir, pagaliau, pogrindžio (bolševikinės okupacijos metu) Vilniuje aktyvus narys.

Su Gluosnio charakterio išvedimu trečiame paveiksle padaryta didelė psichologinė klaida sceninio veikalo požiūriu. Po vyriško, drąsaus karo vado (pirmame pav.), narsaus sukilimo dalyvio (antrame pav.), Gluosnis trečiame paveiksle parodytas kaip neryštingas, ištižęs, išsigandęs žmogelis — tikras "pelų maišas".

Taigi, šį vaidmenį turėjo J. Neverauskas. Jis buvo puikus karo vadas. Žiūrovus įtikino, kad jis gali gerai vaidinti ne tik kaimo bernelio, bet ir impulsyvaus, kieto vyriškio vaidmenį. Trečiame paveiksle reiktų išvengti ilgo stovėjimo be jokio judesio prie lango. (Čia tas tinka ir Ašautui).

Ašautas — L. Gerulaitis. Čia jis nuo pat pradžios iki galo buvo išlaikytas charakterio prasme. L. Gerulaitis šį kartą, kaip aktorius, parodė save nepalyginamai geresniu už kituose veikaluose jo vaidintus charakterius bei tipus.

Svajūnas — P. Rūtenis. "Živilės" autorius Svajūną įvedė kaip sudvasintą simbolį, amžių ir įvykių pasakotoją, atskirų paveikslų jungėją. Patetiniu stiliumi P. Rūtenio pasakojimai buvo atlikti labai gerai ir paliko įspūdžio.

Pauliui Rūteniui ir kaip "Živilės" režisieriui priklauso nuopelnai. Įdėto darbo vaisiai yra aiškūs. Jeigu pats veikalas daug kam iššauks abejonių ar priešingybių, tai aktorių vaidyba ir režisieriaus darbas kalbės už tai, kad Grupė kopia augštyn. O tuo galima tik pasidžiaugti.

"Živilę" sceniškai apipavidalino ir kostiumus bei jų projektus paruošė dail. S Neliubšys. Ypač geros dekoracijos ir gražūs kostiumai buvo pirmame paveiksle.

Dail. S. Neliubšys "Živilės premjeros proga, tos pačios salės (Australia Hall) teatro vestibiulyje buvo suruošęs savo nedidukę (8 kūrinių) darbų parodą. Tai visai gera mintis — kiekvieno vaidinimo metu būtų galima tokias parodas surengti. Dailininkams būtų proga savo kūrinius parodyti, gi teatran atėjusieji pertraukų metu galėtų savųjų dailininkų darbais pasigėrėti.

ą

A. Gailius

BOLŠEVIKINIAI AGENTAI TERORIZUOJA TREMTINIUS

Vak Vokietijoje ir Austrijoje plačiai veikia bolševikinis šnipų tinklas. Paskiausiu metu išaiškintas naujas jų žiedas. 1954 m. spalio 11 d. pas rusų Radio Liberation Muenchene karinį komentatorių B. Oršanskį užėjo bolševikų agentas H. Schrenkas, kuris, parodęs jo artimųjų laiškus iš Sov. Sąjungos, skatino pasidaryti kom. agentu, priešingai — rašė jo tėvas, kad jo namiškiai ir jis pats turėsią mirti baisia mirtimi. Tačiau Oršanskis neišsigando ir agentą perdavė vokiečių policijai. Betiriant įvykį, išaiškėjo ir daugiau siūlų, būtent — kaip buvo bolševikų ruošiamasi dar karo metu nužudyti gen. Vlasov, o prieš porą metų — ukrainiečių kovotoja Step. Banderą ir kt. emigrantų veikėjus. Taip pat buvo susektas ir Vakarų Vokietijos parlamento spaudos skyriuje dirbęs W. Kutscher, kuris Koelno apyg. teismo buvo nubaustas 1 metams ir 5 mėn. kalėjimo. Švedijoj atskleista šnipinėjimo afera rodo, kad bolševikai tam darbui dabar renkasi ne vietinius komunistus, bet perėjo prie naujos taktikos — pasinaudoti pirmoj eilėj pabėgėliais.

● Vengrijoje keliems "Vakarų agentams", turėjusiems paruošti dirvą išlaisvinimui, buvusi įvykdyta mirties bausmė. Varšuvoje teismas nuteisęs mirti du tariamus "Vakarų agentus", o keletą kitų nuo 5 iki 15 m. kalėjimu. Taip pat bolševikai skelbia Lenkijoj suėmę nemaža "Vakarų agentų", kurie buvę apmokyti Frankfurte ir anglų zonoje, o paskum pasiųsti dirbti į Lenkiją, Rytinėje Vokietijos zonoje suėmę 521 "Gehleno agentą" etc. Taip sąmoningai pučiamas reikalas "kovoti su Vakarų agentais"...

JUGOSLAVIJOS IR SOV. S—GOS SANTYKIAI GERĖJA

Iš Belgrado pasiekusios žinios rodo, kad Maskva vėl pradeda ieškoti draugystės su Tito Jugoslavija. Manoma, kad siūlomos draugystės, kuri keleta metų buvo nutrūkusi, Jugoslavija neatmes. Normalių "kaimyniškų" santykių atstatymo tikimasi netolimoj ateity. Tik jugoslavai nelabai tiki sovietų nuoširdumu.

LIETUVIAI — PASAULYJE

ARGENTINA

Argentinoje mokslo metai buvo pradėti balandžio 1 d. Valstybinėse Argentinos mokyklose dirba kaip mokytojos 50 lietuvaičių, baigusių mkoslus Argentinoje. Pradžios mokyklas lanko per 2000 lietuviukų, vidurines — apie 500 ir universitetus — per 100.

— Argentinos krepšinio pirmenybes laimėjo sostinė. Moterų laimėtojų UES komandoje žaidė ir lietuvė Nelda R. Skleravičiūtė.

KOLUMBIJA

— Dovanojo lietuviams žemės sklypą. Inž. Tyliaus rūpesčiu Bogotos m. valdyba padovanojo lietuviams nemokamai didelį žemės sklypą bažnyčiai ir lietuvių namams. Inž. Tylius, atkreipęs į save Kolumbijos prezidento dėmesį ir kviečiamas svečiu į visas iškilmes bei priėmimus, Bogotos m. centre turi savo statybos įstaigą, kurioj dirba apie 10 žmonių.

— Lietuviškas centras statomas taip pat Medelline. Namuose bus koplyčia, salė mokyklai, susirinkimams. Namo statymu rūpintis pavesta kun. M. Tamošiūnui.

— Pasižymėjęs Kolumbijos lietuvių veikėjas kun. N. Saldukas gubernatoriaus dekretu Nr. 357 yra paskirtas naujai įsisteigusio un-to agronomijos fakulteto dekanu.

JAV—BĖSE

JAV-se mirė kun. Ant. Petraitis, kuris su broliu buvo Maskvos čekistų šaudytas Červenėje, "mirties kolonoje", kur buvo likviduojami visi polit. kaliniai. Jo kančios istorija yra ištisai paskelbta Kersteno Komiteto tomuose.

— Brooklyne buvo suruoštas įspūdingas literatūros vakaras, kuriame dalyvavo 10 rašytojų ir S. Čerienės vedamas "Dainos" choras. Įvado žodį tarė prof. J. Brazaitis. Pelnas paskirtas Europos lietuvių mokykloms.

— Los Angeles mieste prof. Myk. Biržiška įteikė išlaikiusiems egzaminus R. Dabšiui, D. Karaliūtei, A. Korsakaitei ir J. Raulinaičiui 8 klasių lietuvių k. ir literatūros bei Lietuvos istorijos baigimo pažymėjimus. Abiturientų vardu tarusi žodį D. Karaliūtė užtikrino, kad išeivių jaunimas tik laukia, kada galės grįžti Lietuvon ir prisidėti prie jos atstatymo.

— Liet. Mokytojų Sąjungos centro valdyba paskyrė 750 dolerių premijoms vaikų scenos veikalui parašyti. Bus premijuojami du vaikų teatrui scenos veikalai.

— Jaunosios kartos dail. R. Viesulas balandžio mėn. dalyvavo net penkiose parodose, kurių trys vyko New Yorke, viena Filadelfijoje ir viena Hartforde. Šioje R. Viesulas buvo apdovanotas premija už litografinį kūrinį "Mergaitė su su paukščiais". Visa eilė lietuvių dailininkų dalyvavo ir Illinois valstybės meno draugijos suruoštoje parodoje: J. Pautienius, išstatęs A. Varno portretą, M. Šileikis, I. Šlapelis ir kt. Br. Murinas už savo akvarelinius darbus gavo pirmąją premiją. Jo meistriškai atliktas peisažas vaizduoja Čikagos apylinkę.

ŠVEICARIJA

Prof. J. Eretas ruošiasi rašyti veikalą apie a.a. prof. Stasį Šalkauskį, paskutinį Vytauto Didžiojo Universiteto rektorių. Visi, kurie galėtų apie prof. St. Šalkauski suteikti kokios nors medžiagos (pvz. atsiminimų, laikraščių, fotografijų ir kt.), prašomi ją siųsti prof. J. Eretui į Baselį, Florastrasse 44. Medžiagą vėliau prfo. J. Eretas vėl grąžins.

VASARIO 16 GIMNAZIJOJE

Svečiuose pas amerikiečius

Vokietijos Rajono amerikiečių skaučių suvažiavimo Heidelberge proga į iškilmes buvo pakviestas meninei programai atlikti visas Vasario 16 Gimnazijos choras ir šokėjų grupės. Jie buvo į Heidelbergą nugabenti amerikiečių susisiekimo priemonėmis, ten pavaišinti ir dar kelionei apdovanoti pyragaičiais.

Lietuvių dainos ir šokiai amerikiečių jaunimui nepaprastai patiko. Programai pasibaigus, pobūvio metu, jaunieji amerikiečiai, lietuvių pamokomi, su entuziazmu ėmėsi šokti lietuvių tautinius šokius. Vyresniųjų klasių Vasario 16 Gimnazijos mokiniams pobūvyje buvo graži proga pabendrauti su amerikiečių moksleiviais ir pavartoti praktikoje gimnazijoje įgytas anglų kalbos žinias.

Vaidinimas vokiečiams

Vasario 16 d. gimnazijos pastatytos Venclausko pasakos "Užburtoji dūdelė" žiūrovų tarpe buvo ir vokiečių. Sužavėti pastatymu, vietos vokiečiai paprašė spektaklį pakartoti vokiečių publikai.

Spektaklis buvo pakartotas Hueettenfeldo vokiečių mokyklai ir apylinkės vokiečių publikai. Jos susirinko vėl pilna salė, nors išlaidoms padengti, šį kartą buvo imamas kuklus mokestis. Žiūrovams gimn. mok. Jurkaitis prieš kiekvieną veiksmą nupasakodavo jo turinį ir jie galėjo sekti vaidinimą, kuris žiūrovams paliko labai gerą įspūdį.

Tai po daugelio metų pirmas lietuvių sceninis pasirodymas Vokietijoje. Pasišventimo ir įdėto darbo atpildas visiems dalyviams, be pirmame spektaklyje Huettenfeldo Apylinkės pirmininko, S. Antanaičio, įteiktų režisoriui A. Venclauskui, choreografijos vadovei A. Grinienei, dekoracijų paruošėjui mok. Jurkaičiui ir muz. mok. Motgabiui gėlių, buvo tas šiltas savos ir net svetimtaučių publikos pritarimas ir to šiuo metu Vokietijoje vieninteliо lietuvių teatro pasisekimas.

● Š.m. kovo mėn. 10 d. posėdyje Vasario 16-tos Gimnazijos Mokytojų Taryba priėmė nutarimą, kad "partiškai politinio turinio paskaitos Gimnazijoje draudžiamos".

Šitoks nutarimas padarytas po inž. Augustaičio paskaitos.

Int.

PABĖGĖLIS IŠ ESTIJOS

Amerikos estų spauda rašo apie paskutinį pabėgėlį iš Pabaltijo valstybių, Raestas, 20 metų iš Talino. Jis dirbęs uoste ir jau seniai ruošęsis bėgti. Proga pasitaikė išplaukiant laivui "Paernu", kurio kapitonas buvo rusas, bet jūrininkai estai. Raestas pasislėpė tarp rąstų krovinio ir laimingai pasiekė Londoną, kur, įsimaišęs į britų darbininkų sąstatą, niekieno neatpažintas išlipo į krantą. Nemokėdamas anglų kalbos, jis nusekė policininką nuovadon, kur prisistatė popierin rašydamas "Tallin' kovo 14 d." Suradus vertėją, britų vyriausybė jam suteikė pabėgėlio teises.

— JAV lenkai, minėdami JAV Lenkų Kongreso organizacijos dešimties metų sukaktį, kuri sutapo taip pat su Jaltos dešimties metų sukaktimi, įkūrė fondą "tikėjimui ir laisvei ginti". To fondo lėšomis nori finansuoti laisvinimo darbus Lenkijos nepriklausomybei atstatyti.

RAŠYTOJAS, KURIO PRANAŠYSTĖS IŠSIPILDĖ

Šiais metais sueina 50 metų nuo garsaus rašytojo Julius Verne mirties. Mažai kas mūsų nėra skaitęs šio autoriaus fantastines apysakas — "Per 80 dienų aplink pasaulį", "20.000 mylių jurų gelmėmis", "Kapitono Granto vaikai" ir kt. Jo knygose, rašytose XIX amžiuje, pavaizduoti tokie išradimai, apie kuriuos anuomet žmogus nė nesapnavo, kad jie kada nors galės būti įgyvendinti.

Julius Verne gimė 1828 m., mirė — 1905. Jau pačioje jaunystėje jis svajojo tapti rašytoju. Jos tėvas, teisininkas, būtinai norėjo, kad ir sūnus imtūsi šios profesijos, todėl, tėvo verčiamas, baigė teisę. Rašyti pradėjo būdamas 36 metų amžiaus. 1862 m. pasirodė pirmoji knyga "Penkios savaitės balione". Apysaka iš karto susilaukė didelio pasisekimo. Leidėjas, matydamas Verne gabumus, sudarė su juo sutartį 20 metų ta prasme, kad autorius pasižadėjo kasmet parašyti po dvi apysakas. J. Verne šį pažadą ištesėjo. Jo knygos buvo plačiai skaitomos ne tik Prancūzijoje, bet greit paplito po visą pasaulį.

Savo apysakose Verne labai tiksliai ir vaizdžiai išpranašavo šių dienų jau turimus techniškus žmogaus laimėjimus: povandeninius laivus, "keleivinius oro autobusus", televiziją, radiją ir net "skelbimus, rodomus debesyse". Kol kas dar tik viena jo pranašystė neįvykdyta, būtent, — "vasaros metu saulės spindulių surinkimas ir jais apšildymas žiemą namų ir gatvių".

Ryšium su genialaus rašytojo mirties sukaktimi, prancūzai yra išleidę nają jo biografijos knygą. Ši knyga jau pasirodė ir anglų kalboje.

DIDYSIS MOKSLININKAS

(Atkelta iš 2 psl.)

ja, tarp kitko, postulavo "kosminę konstantą", kuri betkuriuo metu apsprendžia visatos dydį. Pagal šią teorijos dalį, visata arba didėja arba mažėja (tai išaiškina kiti eksperimentai). Bet nors visata yra baigtinė, ji visvien yra neribota, taip kaip, pavyzdžiui, skritulio paviršius. Analogiškai, visata taip pat prilygsta skritulio paviršiui, su sąlyga jei jam priskirsime trečią matavimą. Ši sąvoka, be abejo, reikalauja naujos, ne-euklidinės geometrijos, kuri kaip tik jau buvo sukurta prieš reliatyvumo teorijos paskelbimą.

Kelių paskutinių metų laikotarpyje Einšteinas formulavo teoriją, kuri, matematinių lygybių formoje, turėjo išdėstyti dviejų pagrindinių gamtos jėgų — traukos ir elektromagnetizmo — savybes. Ši teorija turėjo suteikti naują pagrindą fizikos mokslui ir fizikos dėsnių hierarchijoje užimti augščiausią vietą. Vistiek, nežiūrint jog jo pagrindinis įnašas buvo suteiktas gamtos mokslams, Einšteinas niekada nebuvo eksperimentinis mokslininkas; visos jo teorijos buvo prieitos matematinių apskaičiavimų keliu.

Be milžiniškų užsimojimų matematikos ir apskritai gamtos mokslų srityje, amžiaus gale Einšteinas vis dažniau ir dažniau susirūpindavo dar ir blogėjančiais tarptautiniais santykiais ir ne kartą skaitydavo paskaitas politiniais ar ideologiniais klausimais. Jo mintijimas tačiau neišsiteko paskiros pasaulėžiūros ar partijos ribose, nors visais atvėjais pagrindinė jo prielaida buvo noras išsaugoti žmogaus teises. Šiuo atvėju jis buvo liberalinės nuotaikos, ir jo mintys ne kartą susikirsdavo su vienos ar kitos įsisenėjusios institucijos reikalavimais. Net ir religiniu atžvilgiu Einšteiną nebūtų galima tam ar kitam išpažinimui. Šį klausimą liesdamas, jis visada grįždavo prie savo tautiečio, pačios žydų bendruomenės ekskomunikuoto, 17-to amžiaus filosofo Spinozos.

V. Doniela

MŪSŲ PASTOGĖ

SYDNĖJUS

PAGERBTA MOTINA

ALB Sydnėjaus Apylinkės Valdyba Motinos Dienos minėjimą suruošė gegužės 1 d.

Camperdowno parapijos bažnyčioje pamaldas už lietuvę motiną atlaikė ir gražų pamokslą pasakė kun. P. Butkus. Salėje toliau vykusias motinos pagerbimo iškilmes trumpa kalba atidarė ALB Sydnėjaus Apyl. V-bos pirm. Miniotas. Lietuvę motiną sveikino ir jos nuopelnus bei pareigas savo tautai ir žmonijai paryškino ALB Krašto Valdybos vardu L. Karvelis, Sydnėjaus liet. kat. kapelionas kun. P. Butkus, A. Liet. Kat. Dr-jos pirm. dr. Al. Mauragis, buv. polit. kalinių Komiteto pirm. J. Sakalauskas ir Skautų Vietininkijos atst. Ig. Pranulis.

Meninę programos dalį išpildė Sydnėjaus Liet. Sp. Klubo Kovas meninės sekcijos merginos (Bernotaitės paruoštas gyvasis paveikslas su giesme ir Pinkauskaitės deklamacijomis), Marinos Osinaitės vadovaujama skautų tautinių šokių grupė, pianinu palydint Alg. Plukui, pašoko tautinių šokių, eilėraščių deklamavo R. Jaselskis, M. Osinaitė, Raydės savaitgalio mokyklos mokiniai Snieguolė Motiejūnaitė ir Vyt. Stankus (paruošė mokyt. Savickienė) ir jaunos šokėjos studentės Žilytė ir Kemežytė puikiai išpildė "Piemenėlių šokį".

Motinos pagerbimas buvo vienas geriausiai nusisekusių šios dienos minėjimų Sydnėjuje. (al)

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS CABRAMATTOJE

ALB Cabramattos Apylinkės Valdyba praneša, kad šiemet Motinos Dienos minėjimas įvyks gegužės mėn. 8 d. (sekmadienį) šia tvarka: 5 val. vakaro gegužinės pamaldos Cabramattos katalikų bažnyčioje, kurias praves kun. P. Butkus; 6 val. vakaro viešas minėjimas Town Hall salėje (prie pat Cabramattos geležinkelio stoties.) Po minėjimo vaišės ir šokiai.

Tėvai ir jaunimas prašoma kuo skaitlingiausiai dalyvauti.

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS BANKSTOWNE

ALB Bankstowno Apylinkės Valdybos ruošiamas Motinos Dienos minėjimas įvyks gegužės 8 d., sekmadienį, Florence Hall (už "Regent" kino teatro), Bankstowne, 3 val. p.p. Programoje paskaita ir meninė dalis.

PAMALDOS

Gegužės 8 d. Cabramattos lietuviams pamaldos Mt. Pritchard bažnyčioje 8 val. 30 min.

Gegužės 15 d. lietuviškos pamaldos Bankstowne St. Brendans bažnyčioje 10 val. 30 min.

Gegužinės pamaldos

Gegužės 8 d. 5 val. po pietų lietuviams gegužinės pamaldos Cabramattos parapijos bažnyčioje — Motinos Dienos minėjimo proga.

Gegužės 15 d. 5 val. St. Marys lietuviams parapijos bažnyčioje.

NAUJOS MOKYKLOS ATIDARYMAS

Gegužės mėn. 8 d. 10 val. įvyks Camperdowno sekmadienio lietuvių mokyklos atidarymas. Kviečiami visi mokyklinio amžiaus vaikučiai, kurie galės lankyti šią mokyklą sekmadieniais 9-12 val.

Taip pat kviečiami ir tėvai, su kuriais 11 val. bus pasitarimas mokyklos reikalais ir renkamas tėvų komitetas.

Kun. P. Butkus.

Š.m. gegužės mėn. 21 d. 7 val. vak. Camperdowno parapijos salėje įvyks skautų bičiuliams

VAKARAS — POBŪVIS

Bufete šilti užkandžiai ir kava. Turtinga loterija.

Atvykdami padrąsinsite jaunas organizatores ir toliau dirbti.

"Živilės" Draugovė.

SPAUDOS BALIUS MELBOURNE

Lietuvių Kultūros Fondo Melbourno Sk. Valdyba gegužės mėn. 27 d. ruošia spaudos balių, kuris įvyks Prahar Town Hall. (a)

Geelongo Apylinkės Valdybos Narį

VYTAUTĄ BINDOKĄ

ir

EMILIJĄ — MEILUTĘ JANKUTĘ,

sukūrusius šeimos židinį, sveikiname ir linkime laimingo gyvenimo.

ALB Geelongo Apylinkės Valdyba.

BENDRUOMENĖS SPAUSTUVEI ĮSIGYTI PASKOLOS IR AUKOS SIUNČIAMOS ŠIUO ADRESU: ALB KRAŠTO VALDYBA, BOX 4558, G.P.O. SYDNEY, N.S.W. Norėdami lietuvišką spausdintą žodį paremti ir mūsų bendruomenės laikraštį ant tvirtų ūkinių pagrindų pastatyti, sutelkime paskolą ar auką bendruomenės spaustuvei steigti.

Imigracija Kanadon, Amerikon

Visus reikalingus oficialius dokumentus (vizas, afidavitus, darbo — buto garantijas, etc.) parūpina Pasaulio Liet. Bendruomenės Britų Kolumbijos Apylinkės Valdybos pirmininkas, diplomuotas teisininkas

JONAS J. JUŠKAITIS, LL. B.

Įstaigos adresas:

SUITE 14, TUNSTALL BUILDING
709 DUNSMUIR STREET, VANCOUVER 1, B.C., CANADA

(Apmokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos).

Europietis specialistas optikas

Pritaiko Jūsų akims ir parduoda visų rūšių akinius.
Darbo valandos kasdien 9-18 val., šeštad. 9-13 val.

9th Floor, 109 Swanston St., Melb. C.I. Telef. Centr. 1819

(Priešais Melbourno Town Hall.)

Nuo potvynio nukentėjusiems N.S.W. lietuviams sušelpti aukojo:

A. Eskirtas (Sale, Vic.) — £ 5.0.0, J. Janulaitis (Burwood, Vic.) — £ 2.0.0, Keraičiai (Canberra) — £ 2.0.0, J. Makarovas (Fairfield) — £ 2.0.0, Sedaičiai (Canberra) — 10 šil. Iš anksčiau atkelta £ 161.11.6.

Iš viso suaukota £ 172.1.6.

Pastaba: 1. Į šią sumą neįeina per Newcastlio Soc. Globos Komitetą surinkti ir "M.P." 16 nr. paskelbti £ 64.4.0.

2. Visos surinktos sumos nukentėjusiems nuo potvynio bus išdalintos gegužės 8 d. Newcastlyje.

H. HALASHUK — DANTŲ GYDYTOJAS

427 Graftney St., Pascoe Vale,
M e l b o u r n.

Priėmimo valandos: Pirmadieniais — penktadieniais nuo 6 val. iki 9 val p.p. ir šeštadieniais nuo 1 val. iki 6 val. p.p.

Soc. Globos Mot. Dr-jos Melbourne Vajaus Vokietijoje Pasilikusiems Lietuviams

AUKOTOJŲ SĄRAŠAS

£10.0.0 Bikulčiai AT., £5.0.0: Balsys L., Baltutienė O., Jablonskis J., "Malonus Geradaris", £4.0.0 Markonienė, £3.0.0 Baltutytė, £2.0.0: Antanaitienė M., Balčiūnas B. Balickas J., Baltrūnai, Baukus, Juozapavičius K., Juškienė M., Kunca K., Kuncaičiai, Matulionytė O., Mildažys, Pridotkas, Serata, Šabrinskienė Z, Šalkauskas, Šemetai, Šemienė G. Undzėnas, Venclovas V., Zubras, Žukauskienė. £ 1.10.0: Varkūnas K., Vrubliauskienė V., £1.2.0 Savickienė S., £1.0.0: Adamavičius, Aleknienė O, Ališauskai S.C., Andriukonis, Aniulis V., Avanauskas J., Augaitis P., Bacevičiūtės A.Z., Bacevičius J., Bakaitis A., Balsys St., B.B., Bieliauskas A., Bienkevičius P. jun., Bor... A., Brazas J., Bučiolis L., Budreckas K., Bulakienė, Butkevičius V., Butkūnas M., Česaitis J., Dampkus K., Dapšys J., Dargys R., Dubulskis, Dūdėnas E., Duoba B, Dzukas, Eglinskas A., Garbenis P., Gasėnas N., Gatautas J.?, Grikšas A., Grybas J., Ivanauskas A., Jacas A., Janonis Z., Janulaitis J., Jasulas, Jeršovas V., Jakubauskas J., Jokubauskas A., Jovarauskas J., Juodelka St., Kačarauskas R., Kairys J., Kalvaitis V., Karpis V., Kasperaitis V., Kasparinas A., Katilius A., Kazlauskas, Kemežiai, Kesminas, Kildišas A., Končius D., Krausaitė D, Krausas A., Kvietelaitis, Langienė, Lastas, Lastas A., Lukaitis, Leitonas B., Liutkutė J., Lynikas K., Mackevičius A., Mackevičius M., Makulis J., Malžinskas, Marcinkėnas St., Meiliūnas J., Meiliūnas V., Meiliūnas Z., Mudėnas ?, Milvydas A., N.N., Pankevičius, Pankevičius, Paragys V., Partikas A., Pečiulis J., Petraitis, Petravičienė O, Petronaitis, Pitkunigis A., Pošiūnas V., Povilaičiai, Prašmutas K., Pumputis V., P. St., Ramanauskas A., Rudaitė, Rubaževičius, Rūkas V., Šemėnas, Sluneyer E., Simankevičiai V.D.

(Bus daugiau)

ATSISVEIKINANT SU A.A. LIONGINU GURTAJUM

Balandžio 9 d. Adelaidėje mirė Lietuvos kariuomenės kūrėjas — savanoris, Vyties Kryžiaus kavalierius, ats. viršila Lionginas Gurtajus, gimęs 1901 metais, Aleksandravėlėj, Obelių valsč., Rokiškio apskr.

L. Gurtajus mokėsi Rokiškio ir Kauno gimnazijose. 1919 metais į kariuomenę įstojo tiesiog iš gimnazijos. Tarnavo 2-me pėstininkų

pulke. Dalyvavo kovose prieš bolševikus Dauguvos fronte, prieš bermontininkus ties Radviliškiu(už pasižymėjimą pakeltas į viršilos laipsnį) ir su lenkais prie Širvintų — Giedraičių. Čia pasižymėjo dviem atvejais: a) iš kautynių lauko išnešė sužeistą kuopos vadą, b) likvidavo priešo kulkosvaidžio lizdą ir tą patį kulkosvaidį panaudojo čia pat atsukęs į priešą. Už šiuos pasižymėjimus apdovanotas Vyties Kryžium II laipsnio su kardais.

Pasibaigus laisvės kovoms, tarnavo vidaus policijoje. Buvo veiklus šaulys ir būrio vadas. Apdovanotas savanorio ir Nepriklausomybės medaliais.

Antrojo Pasaulinio karo audros vėl privertė L. Gurtajų griebtis ginklo — kovojo mūsų savisaugos daliniuose. Čia sužeistas buvo evakuotas į Vokietiją. Išėjęs iš karo ligoninės susirado sūnus Algirdą ir Vytautą, bet karo sūkuryje dingo dukrelė ir žmona.

Išgyvenęs visus UNROs skryningus Kielio ir Liubecko stovyklose, drauge su sūnum Algirdu atvyko į Australiją (antras sūnus Kanadoje). Čia visuomet veiklus bendruomenės narys, Liet. Atgimimo Sąjūdžio narys ir pastaruoju metu valdybos iždininkas. Palaidotas West Terrace katalikų kapinėse.

J.T.

Pranešimas

1955 m. gegužės mėn 15 d. 4 val. p.p. šaukiamas visuotinis ALB Adelaidės Apylinkės narių susirinkimas. Susirinkimas įvyks šv. Juozapo bažnyčios salėje.

Susirinkimo darbotvarkė: 1. Susirinkimo atidarymas. 2. Prezidiumo sudarymas. 3. Dr. E. Jansono ir S. Čibiro pranešimai juridiniais klausimais. 4. Arch. inž. Reisono pranešimas apie tinkamą bendruomenei namų formą, dydį, kainas ir t.t. 5. Diskusijos dėl pranešimų. 6. Susirinkimo nutarimas kokiais pagrindais ir kokius namus numatoma įsigyti. 7. Lietuvių namams Adelaidėje įsigyti komisijos rinkimai. 8. Klausimai ir sumanymai. 9. Susirinkimo uždarymas.

ALB Apylinkės Valdyba.

NESAKYK, KAD ESI IŠ LIETUVOS KRAŠTO, JEI NESKAITAI LIETUVIŠKO RAŠTO!

— JŪSŲ FOTOGRAFAS —

Portretai: vestuviu—vaiku—sporto ir šeimu grupiu

COMERCINĖ FOTOGRAFIJA

ALLAN STUDIOS

318 Smith Street, COLLINGWOOD, N.5. Vic,
Telef.: JA 2147

SPORTAS

Melbournas

NAUJA SP. KL. VARPAS VALDYBA

Nesenai įvykusiame visuotiname narių susirinkime išrinkta nauja klubo valdyba, kuri pirmame posėdyje pasiskirstė pareigomis sekančiai: pirmininkas — Motiejūnas, pirm. pavaduotojas — Lazauskas, sekretorė — Kairaitytė, iždininkas — Cervinskas ir nariai — Urbonaitė ir L. Baltrūnas.

Naujoji Klubo Valdyba, matydama, kad veiklos suaktyvinimui būtina yra turėti Klubo patalpas, imasi žygių išsiaiškinti galimybes tokias patalpas įsigyti. Tikimasi, kad šiam sumanymui pritars ne tik aktyvūs klubo nariai, bet ir plačioji Melbourno lietuvių visuomenė Klubo valdyba, norėdama turėti gražiai suorganizuotą sportinį vienetą, nutarė kviestis visoms sporto šakoms vadovus, kurių uždavinys būtų suorganizuoti savos sporto šakos komitetus. Šie komitetai ir būtų tikrieji aktyviosios veiklos žadintojai. Tikimasi, kad kviečiamieji asmenys mielai įsijungs į organizacinį Klubo gyvenimą ir tokiu būdu padės Melbourno lietuvių jaunimui.

PLOKŠTELIŲ MUZIKOS VAKARAS — KAVUTĖ

Š.m. gegužės mėn. 7 d. (šeštadienį) 8 val. vak. naujoji Klubo Valdyba organizuoja plokštelių muzikos vakarą — kavutę. Parengimas įvyks FITZORY GARDENS kiosko kavinėje. Vakaro tikslas yra suartinti klubo narius ir jaukioje nuotaikoje, besiklausant lietuviškos muzikos, praleisti šeštadienio vakarą. Po kavutės numatomi šokiai. Norintieji kavutėje dalyvauti iš anksto užsirašo pas bet kurį klubo valdybos narį.

KREPŠINIS

Šiuo metu vykstančiose Victorijos krepšinio pirmenybėse lietuviai žaidžia už Bussines House krepšinio sąjungą ir yra įtraukti į augščiausią lygos klasę. Rungtynės vyksta kiekvieno trečiadienio vakarą, Show Grounds krepšinio patalpose.

LEONAS BALTRŪNAS — OLIMPINĖS AUSTRALŲ KREPŠINIO KOMANDOS TRENERIS?

1956 metų Olimpiniai žaidimai jau nebetoli. Visų sporto šakų sąjungos atrenka tinkamus sportininkus ir įtraukia kandidatus būsimoms žaidynėms. Kiek sunkiau yra su komandinėmis žaidynėmis, kur ne tik greitis, šuolis ir jėga yra lemiamas faktorius, bet sugebėjimas įsijungti į komandinę veiklą ir prisiderinti prie statomų reikalavimų nulemia tinkamumą. Atrodo, kad ir Australijoje gyvenaą lietuviai turi progos patekti į šio krašto olimpinę ekipą. Šiomis dienomis, buvęs Victorijos krepšinio treneris Leonas Baltrūnas, kuris trejus metus su pasisekimu išvedė Victorijos rinktinę Australijos nugalėtoju, buvo užklaustas Australijos mėgėjų krepšinio unijos sekretoriaus, ar sutiktų būti kandidatu Australijos krepšinio rinktinės trenerio postui. Sutikimas buvo duotas pastatant tokias sąlygas:

1. Kad Australijos rinktinės dalyviai šešias savaites prieš Olimpinių žaidimų pradžią būtų sukviesti ir apgyvendinti vienoje vietoje Melbourne.

2. Kad būtų sudarytos sąlygos iki žaidimų pradžios, kiekvieną dieną prieš ir po pietų treniruotis po dvi valandas.

3. Kad artimiausiu laiku būtų sukviesti į Melbourną visų Australijos valstybių krepšinio treneriai ir būtų sutarta dėl žaidimo sistemos, idant šie treneriai grįžę į savas valstybes galėtų jau dabar pradėti individualiai ruošti krepšinio rinktinės žaidėjus.

Nei kiek neabejojama, kad į Australijos olimpinę krepšinio komandą žaidėjais pateks ir du lietuviai: Ignatavičius iš Adelaidės ir Darginavičius iš Melbourno. Galimas dalykas, kad ir kitų valstybių krepšinio komandų sudėtyse rasime lietuvių, ypatingai prisiminus pereituosius olimpinius žaidimus, kur Sovietų Sąjungos krepšinio rinktinėje radome net keturis mūsų tautiečius.

Sydnėjus

KREPŠINIS

Sudarius N.S.W. krepšinio Augštąją Lygą, į kurią įeina 11 geriausių Sydnėjaus ir 2 Newcastlio komandos, prasidėjo 1955 m. krepšinio pirmenybės. A Lygos pirmenybėse Sydnėjaus komandos žais du ir Newcastlio vieną ratą. Pasibaigus antrajam ratui bus išrinktos 8 geriausios komandos, kurios žais tarpusavy dėl 1955 metų A. Lygos nugalėtojo vardo.

Kiekvienos žaistos rungtynės bus vertinamos taškais: laimėjusiai 3, pralaimėjusiai 1 ir neatvykusiai 0 taškų. Newcastlio komandoms, žaidžiančioms tik vieną ratą, už laimėjimą bus duodami 6 ir už pralaimėjimą 2 taškai. Už žaidimą ne klubo registuotomis uniformomis, komanda praranda 1 tašką.

Pasibaigus pirmenybėms, klubų treneriai ar komandų kapitonai sudarys A. Lygos rinktinę.

Kovo krepšininkai pradėjo rimtai treniruotis ir tikisi gerai pasirodyti šiame svarbiame turnyre. Šiuo metu labai geras yra Neutrons penketukas, sudarytas iš amerikiečių ir australų. Komandos žaidėjai augšto ūgio (mažiausias 6 pėdų 2 colių, didžiausias 7 pėdų) ir gerai valdo kamuolį. Pajėgios Paratels, amerikiečių Mormons ir Wariors.

Sp. Kl. Kovas Valdyba kviečia tautiečius atsilankyti ir morališkai paremti savo žaidėjus rungtynių metu. Be to, yra progos pamatyti augštos klasės krepšinį.

Varžybos vyksta penktadienais Sydnėjuje, Police Boys Club, Newtowne, Erskinville Rd. ir Newcastlyje sekmadieniais, Technical College.

Krepšinio žaidimų tvarkaraštis. Gegužės 8 d. 2.30 val. Kovas — Novos, Newcastlyje. Gegužės 13 d. 6.30 val. Kovas — Wariors, Sydnėjuje. Gegužės 20 d. 7.30 val. Bondi — Kovas, Sydnėjuje.

STALO TENISAS

Šiemet stalo tenisu susidomėjimas itin didelis. Kovo turimų dviejų stalų jau nebeužtenka. Netrukus numatoma pravesti vyrų ir moterų žiemos turnyrą.

1955 m. Sydnėjaus pirmenybėms Kovas registravo į A. klasę vyrų ir moterų komandas. Vyrų komandą sudaro: V. Karpavičius (kapitonas), V. Binkauskas, R. Liniauskas ir Bernotas. Moteris atstovauja N. Gudeikaitė, Z. Šliafertaitė ir V. Laukaitienė (kapitonas). Stalo teniso sekcijai su atsidėjimu vadovauja Br. Šaltmiras.

TAUTINIAI ŠOKIAI

Prieš mėnesį pradėjusi darbą Kovo tautinių šokių grupė smarkiai dirba. Mokomasi kiekvieną sekmadienį po pamaldų bažnyčios salėje. Grupėje yra 26 šokėjai, daugiausiai jau Australijoje brendęs jaunimas.

Darbščios ir gerai savo darbą mokančios A. Bernotaitės pastangomis, šokėjai jau daug ko išmoko ir pirmasis jų pasirodymas buvo Motinos dienos minėjime Sydnėjuje. Jaunimas, norintis įsijungti į Kovo tautinių šokių grupę, kreipiasi į vadovę sekmadieniais po pamaldų.

A.L.

FUTBOLAS

Dėl blogo oro futbolo rungtynės Kovas — Dellwood Rangers neįvyko.

Kitos rungtynės prieš ukrainiečių Lions įvyks gegužės 7 d. 3.15 val. Graf Park aikštėje, North Bankstown.

Printed by Mintis Pty. Ltd., Fredbert St., Leichhardt, Sydney, Telef.: WB 1758, for the publisher Vytautas Simniškis, as President of the Australian — Lithuanian Community — 19 Carrington St., Balmain, Sydney, N.S.W. Telef.: WB 2000.